

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIII. 13

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

28. 7. 1966

ŠESTI KULTURNI VEČER

MAKEDONSKA UNIJA

Ob 1050-letnici sv. Klimenta Ohridskega

Franc Sodja CM

Letos 27. julija obhajamo 1050-letnico smrti velikega slovanskega apostola sv. Klimenta. Po rodu Makedonec iz bližine Soluna je postal v zboru imenovanih „Metodovih učencev“ najvidnejša osebnost. Njegovo domače ime je neznano. Ko je šel s solunskima bratoma v Rim, je iz spoštovanja do relikvij papeža Klemena, ki so jih s seboj nosili, prevzel njegovo ime. Danes ga Vzhod in Zapad častita kot sv. Klimenta Ohridskega.

Ko so bili Metodovi učenci pregnani iz Panonije, jih je Kliment vodil prav do Ohrida. Tam je ustanovil misijonsko središče, ki bi ga mogli uvrstiti med največja podjetja v misijonski zgodovini. Od tod je slovanski Balkan dobival svoje misijonarje. Še danes Ohrid s svojo čudovito lego ne vabi samo turiste, ki si žele počitka, ampak še bolj umetnostne zgodovinarje, ki v freskah, izluščeni izpod ometa muslimanskih mošej, nekdanj krščanskih cerkva, proučujejo in občudujejo visoko umetnost 10. in 11. stoletja. Po sodbi strokovnjakov je to vrh balkanske umetnosti in se tudi sodobna Jugoslavija z njimi ponaša pred svetom. Malo pa se piše o tem, da sta podlago tej visoki kulturi ustvarila dva velikana: makedonski kralj Samuel, ki je za vedno Makedoncem vcepil misel o svobodni in veliki Makedoniji, in pa Kliment s svojo šolo. Poleg cerkva in samostanov, — saj je ves Ohrid en sam spomenik slavne preteklosti —, sta dve razvalini, ki nemo govorita o zlati dobi makedonskega naroda: Samuelov dvorec in Klimentova šola.

Vse je šlo v razvaline, ostala pa je ideja: ideja svobodne Makedonije in ideja edinstva z Rimom. Pred dobrimi sto leti, ko se je Balkan izvijal izpod oblasti Turkov, je ta dvojna ideja znova oživela. Začelo se je gibanje za zedinjenje. Vzvalovalo je celo Makedonijo. Plamen navdušenja pa je jel pojemat in danes moramo tudi to „makedonsko unijo“ kot razvalino postaviti ob razvaline Klimentove šole.

Je pa čas za razmišljanje, kaj je privedlo do tega, da so se tolikšni obeti zdrobili v ruševine. Ob času pokoncilskega ekumenizma to vprašanje znova stopa pred zavest katoličanov in pravoslavnikov. Iz ruševin je začelo kliti novo upanje.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Filozofski odsek

Šesti kulturni večer, v soboto 30. julija ob sedmih v salonu Bullrich s predavanjem

MAKEDONSKA UNIJA
Ob 1050-letnici sv. Klimenta Ohridskega

Predaval bo *Franc Sodja CM*

Na razpolago bo III. del Mauserjeve trilogije

„Ljudje pod bičem“

RODIN O SLOGU

Slab je slog, ki je izumetničen in se napihuje, da bi ga bilo bolj videti. Dober je samo tisti slog, ki ga niti ne opaziš, ker te povsem pritegneta obravnavani predmet in čustvo, ki ga izraža.

V resnici ni niti lepega sloga niti lepe risbe, niti lepe barve. Samo ena lepota je, lepota resnice, ki se nam odkriva. In kadar v kakem umetniškem delu, leposlovnem ali likovnem, prode na dan resnica, globoka ideja ali moško čustvo, tedaj je popolnoma naravno, da je slog takšnega dela, njegova barva oziroma risba izvrstna, toda zaradi resnice, ki iz dela odseva.

Za navadnega človeka so nedvomno najspretnejši ljudje na svetu umetniki — žonglerji. Toda največja težkoča in višek umetnosti je, če zna človek risati, slikati in pisati naravno in preprosto.

Umetnik ne vidi narave take, kakor jo vidi navaden človek, kajti s svojo čustveno zavzetostjo pod zunanjim videzom odkriva notranjo resnico.

Umetnost se začne šele z notranjo resnico. Bodite globoko, divje resnicoljubni! Najvažnejše je, da čutite, da ljubite, da drhtite, da živite! Bodite najprej ljudje, potem šele umetniki!

Umetnost je kontemplacija, je užitek duha, ki prodira v naravo in tam odkriva duha, ki jo prešinja. Je radost uma, ki jasno vidi v vesoljstvo in ga preustvarja v luči svoje zavesti.

Umetniki in misleci so kakor neskončne nežnozveneče lire. Drhtenje, ki ga okoliščine vsake dobe iz njih izvljajo, se od njih prenaša na vse druge smrtnike. Umetnik odkriva svojim začudenim sodobnikom tisoč čustvenih odtokov, da morejo v sebi odkriti bogastvo, ki ga doslej še niso poznali.

tiska se

tiska se

meddobje

štev. IX. 4 - 6

GLAS VAS OBVEŠČA IN KREPI VERO
V SLOVENSTVO — OKREPITE GA
ŠE VI!

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA

CONCESION 6228

R. P. I. 847847

Budišin 18. 2. 1964

Moj ljubi brat!

Za Tvoje vrstice za lanske praznike in letošnje novo leto sprejmi najprisrčnejšo zahvalo. Ti pišeš: „Za rojstvom pride smrt in nato vstajenje!“ Resnica! Jaz sem že star in se bližam smrti, jaz in tudi srbski narod...

Slovanstvo raste, mi poginjamo v večni defenzivi. Dvanajst stoletij nas požira nemštvo, sedaj smo v zadnjem dejanju svoje tragedije. Z vsakim letom nas je manj; ta hip morda 60 tisoč!

Do leta 1945 (ali 1950) smo bili otok ('koptka') v nemškem morju, sedaj smo (po „Novi dobi“), kaplja ('kapka') v njem. Po letu 1945 so se vselili v naše vasi nemški preseljenci s poljskih in čeških dežel. Nastala je dvojezična Lužica... 1948 je izšel zakon o Ohranjanju pravic srbskega naroda. Toda zakon sam je brez moči. Ne bodo nas ohranili denar, ne časopisi, knjige, šole, gledališče, ansambli. „Nova doba“ ni (kot je bila prej) časopis srbskega ljudstva, ampak je organ Zveznega predsedstva „DOMOVINE“, ona nas bo ohranila; na prvem mestu ji stoji socializem.

Nekoč smo bili Srbi razdeljeni na evangeličane in katoličane; zdaj je tu še tretja skupina: ateisti. In ti stoji na čelu naroda.

Mnogo boljše je bilo tedaj, ko smo sprejemali Tebe v naši Lužici. Tedaj smo navdušeni Srbi brez bojazni nastopali za pravo in pravice Srbstva; tudi jaz. Ko je l. 1933 Hitler vzel moč v svoje roke, nismo več mogli govoriti za narod. Tudi zdaj se tega nihče ne upa. To nas „starih Srbov“ zelo boli. Smo k volji Nemcev, na prireditvah ('bésedah') in zborovanjih sto in več Srbov govori nemško: smo zdaj pač v dvojezični Lužici. Tudi se hitro izgublja z zemljepisne karte. Človek bi mogel jokati dan in noč... Od Erfurta (limes sorabicus) do Zhorjelca (Göltz) nad Nišo so bili nekoč naši, to je na prostoru dolgem 300 km; od tega nam je ostalo 25 km, nič več, in še to z mešanim prebivalstvom.

Slovani, ki nas prihajajo obiskovat (predvsem Čehi in Poljaki), ne zvedo, da so naše razmere tako zelo slabe.

Včasih smo peli „Naše srbstvo iz praha vstaja“, zdaj bi mogli tarnati: „Naše srbstvo v blatu leži...“; smo resnično „natio moritura“. V veselje pa mi je, da naši davni prijatelji še mislijo na nas z ljubeznijo, in med njimi Ti, moj brat slovanski v krasnem Rimu. Bodi dolgo zdrav in vesel in Tvoji svojci. Čeprav Ti jaz nisem pisal, vedi, da Te nosim v svojem srcu. Zbogom!

Pozdravlja Te najprisrčnejše

Tvoj

(prevedel td)

K LUŽIŠKO - SRBSKEMU VEČERU

T. D.

V vrsti slovanskih večerov, ki jih je SKA že posvetila poljskim, ukrajinskim, ruskim in slovanskim problemom, je prišel zdaj na vrsto lužiško-srbski večer. SKA ga je obetala že nekaj let, toda šele sedaj je dozorel predvsem ob najnovejši izdaji knjige Toneta Glavana „Lužiški Srbi“, ki je pred mesecem izšla v Ljubljani in nam omogočila dobiti pogled v najnovejše povojne dogodke v Lužici pripadajoči zdaj k vzhodni nemski socialistični ljudski republiki. Predavatelj, ki je sam obiskal Lužico v njenem „najbolj črnem letu 1937“ in potem pripravil uredil in prevedel znano *Lužiškosrbsko priložo Slovenca*, bi na tem večeru rad podal vsestranski presek Lužiških Srbov, tega najmanjšega slovanskega naroda, ki po mnenju nekaterih nima več ko 60.000 duš, po štetju drugih okrog sto tisoč in tudi več. Predavatelj bi hotel podati najprej pogled na zgodovinsko usodo tega najbolj polabskega slovanskega naroda od prvega zgodovinskega pojava do druge svetovne vojne, ki v marsičem spominja na slovensko, toda še vse bolj tragično in brezupno. Saj je bil narod razdeljen na dve Lužici: Doljno in Gornjo, razdeljen po veri v katoličane in protestante, razdeljen po pravopisu, ko so eni pisali z latinico, drugi z gotico kot Trubar prvo slovensko knjigo. In še jezik je različen, tako da se prevaja iz dolnje lužiške literature v gornjo lužiško. Politična razdelitev pa je napravila svoje: saj so pripadali v štiri okraje, v katerih nobenem niso imeli večine. Bili so vedno manjšina v svoji pokrajini, ki so ji meje določali skozi tisoč let Nemci. Zato bi predavatelj rad posebej poudaril njene poizkuse osamosvojitve v l. 1918, ki so se potem ponovili l. 1945. Pravo vsebino pa bi rad podal v njenem kulturnem razvoju od narodnega preporoda do l. 1937, ko je sam obiskal Lužico in najvidnejše lužiške kulturne delavce. Odlomek iz njegovega takratnega topopisa in njegove prevode pesmi najvidnejših lužiških pesnikov bodo podali recitatorji kot zvezo do tretjega dela predavanja. Ta bo podal — na podlagi poročila najboljšega predvoinnega naznvalca Lužice dr. V. Bučarja, kot jih je opisal v italijanski reviji Ricerche Slavistiche, in nove Glavanove knjige — pogled na razvoj Lužice po vojni. Zadnje poglavje pa bo omenilo slovensko-srbske kulturne stike, ki so pomembnejši, kot pa se komu zdi. Za sam konec pa bo še prebrano v lužiškosrbsčini pismo, ki ga je srbski kulturni delavec pisal pred leti dr. V. Bučarju in katerega slovenski prevod priobčujemo v današnji številki na drugem mestu.

Želeli bi, da bi mogli tako Slovincem vsaj v glavnih obrisih pokazati podobo najmanjšega slovanskega naroda. Obenem pa naj bo ta večer nadaljevanje naših sistematičnih pogledov v probleme slovanskih narodov, ki jih je SKA tako uspešno začela, podajala in še ne zaključila.

LUŽIŠKO SRBSKA HIMNA (H. Zejler)

Rjana Lužica,
sprawna, prećelna,
mojih serbskich wótvow kraj,
mojih zbóžnich sonov raj —
swjate su mi Tvoje hona!

Čas ty priducy,
zakwicoš, nam ty,
ach, gab' muže stanuli
za swój lud se žywili
gódné nimer hobspmneša!

Lepa Lužica,
zvesta, ljubljena,
mojih serbskich dedov kraj,
mojih sanj pobožni raj —
sveta so mi tvoja polja!

Prišel tvoj bo čas,
zacvetè tvoj kras,
o, da vstali bi može,
da za narod svoj žive
vredni večnega spomina!

td

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Sedmi kulturni večer v soboto dne 6. avgusta ob sedmih, salon Bullrich,

LUŽIŠKO - SRBSKI VEČER

Predava dr. Tine Debeljak

Prosimo točnosti, ker slede naši še druge prireditve istotam!

V splošnem okviru vprašanj o svobodi nas posebej pritegujejo dogodki, ki zadevajo svobodo duhovnega oblikovanja in izražanja slovenskega človeka. Zato ne moremo mimo belgrajskega protokola z dne 25. junija t.l., ki bi po videzu mogel pomeniti za stanje duhovne svobode v matični Sloveniji dokument velike važnosti, saj gre za obličen zaključek dve leti trajajočih razgovorov med Sveto stolico in vlado Jugoslavije.

Ker je bilo besedilo protokola široko objavljeno, kar je sicer za te vrste listine vsaj v dobesedni obliki neobičajno, je mogoče vsakomur njegovo vsebino neposredno razlagati. Pri tem pa je lahko zaiti v tolmačenje, ki ne ustrezajo duhu zapisanega in namenu podpisnikov. Protokol je namreč diplomatska listina, v kateri je vsak izraz pretehtan in so premišljene vse zveze idej. Zato je treba pri tolmačenju to upoštevati in ne pripisovati besedam in stavkom pomena po vtisu, ki se ponuja ob površnem branju.

Iz samega protokola je razvidno, da gre zgolj za zapisnik o pogovorih, pa še ta ne obsega vse njihove vsebine. Zato ni prav, če kdo to listino imenuje sporazum, dogovor ali celo konkordat, čeprav med navednicami. Za vsako pogodbo je bistveno, da osnavlja pravice in obveznosti z jasnim in odločnim izrazom volje. O tem v protokolu ni ničesar. Predstavniki obeh strank so se res sestajali z namenom, da bi se uredili medsebojni odnosi, in so v tej zvezi izražali vsak svoje zahteve. Vendar ni na koncu prišlo dalj od pogovorov in so se končno zapisala samo stališča, kot jih je vsaka stranka izrazila, a brez formulacije v obliki določenih ponudb, ki naj bi jih druga stranka sprejela, niti ne enostranske obljube, ki naj bi ustanovljala obveznost. Odgovor vsake stranke na stališče druge strani je bil le sprejem v vednost in izraz pripravljenosti, ki ne pomeni več kot le disponiranost. Celo za izmenjavo odposlancev bo najbrž treba posebnega formalnega dogovora.

Tudi vsebinsko ni v protokolu ničesar, kar ne bi bilo že prej utrjeno v pozitivnih zakonskih določbah ali v moralnem nauku, ali ne bi bilo že izpeljano po dosedanji rabi. Z državne strani se samo ponavljajo načela, na katerih je zasnovana ureditev pravnega položaja verskih skupnosti. Izrečno se ugotavlja samo opravljanje verskih zadev in osebna verska svoboda v ožjem smislu. Splošne pravice pa so vezane na toliko znanih omejitve, da so v mnogih pogledih samo navedbe brez učinkovitosti. Protokol ne omenja verskega pouka mladine, cerkvenega tiska, cerkvenega premoženja, vprašanja zakonske zveze in nobenega drugega vprašanja, ki so navadno predmet sporazumov med Cerkvijo in državo.

Tudi s cerkvene strani v resnici ni nobene koncesije, ki jih Cerkev v pogodbah z državami večkrat daje. Obe točki, ki zadevata politično delovanje duhovnikov in teroristična dejanja, sta v resnici samo potrjevanje načel cerkvene prava in katoliške morale. Duhovnikom se politično delovanje ne prepoveduje. Samo pri opravljanju svojih duhovniških dolžnosti morajo ostajati v verskih in cerkvenih okvirih, drugače pa jim Cerkev načeloma ne prepoveduje zanimanja za svetne, tudi politične zadeve. Verska in cerkvena funkcija duhovnika je dostikrat nujno povezana s političnimi razmerami, tako da v oznanjanju nauka ali opravljanju cerkvenih zadev ni mogoče mimo politike. V takem primeru pač ne gre za „zlorabo“ duhovniške funkcije v politične namene.

Tudi druga točka ni v resnici nobena koncesija državi, čeprav lahko vzbuja začudenje, ker ni jasno, zakaj je bila potrebna ali primerna. Odklanjanje političnega terorizma je namreč omejeno na dejanja v tistih okoliščinah, kot jih obsoja katoliški moralni nauk. Sicer pa vsakega dejanja odpora proti režimu, niti oboroženega ne, ni mogoče označevati s terorizmom, ki ima svoje posebne znake. Do take interpretacije nas upravičuje načelo moralne filozofije, ki je sprejeto tudi v cerkveno pravo, da je treba določbe, ki prepovedujejo, ozko tolmačiti.

Vprašanje je torej, zakaj je Sveta stolica podpisala vsebinsko tako prazno listino. Zdi se, da je bil njen edini namen, po ponudbi jugoslovanskega režima vzpostaviti z vlado možne stike zato, da se Cerkvi na terenu olajša apostolsko poslanstvo. Predaleč bi šli, če bi v tem pogledu gledali podpiranje državne tvorbe Jugoslavije ali celo notranje priznanje režima. Za tako mnenje ni osnova. Upoštevati je treba, da je šla v razgovore Sveta stolica kot mednarodno pravni subjekt in ima kot taka enakovreden položaj, kot državna vlada. Po zapovedi: Pojdite in učite... mora v dialog z vsemi državami, da omogoči in olajša delo krajevnih cerkva, ki so kljub takim stikom na vrhu še vedno lahko obsojene na molk, omejevanje svobode ali katakombe, brez mirnega sožitja s političnim redom. Zato je kljub stikom Svete stolice z vladami držav katoličanom še vedno treba biti v opoziciji do tiranskih režimov in se boriti za vzpostavitev svoboščin za Cerkev in posameznika.

— Profesor Jakob Šolar je ob svoji sedemdesetletnici napovedal pri Mohorjevi družbi izdajo zadnjih dveh zvezkov Detelovih zbranih del, dalje Knjigo o jeziku, Slovensko slovnico in izbor del Izidorja Cankarja. Tudi njemu je Glasnik posvetil poseben, toplo pisan članek, kjer opozarja na jubilarne članke v Dom in svetu leta 1933 pod naslovom „Križa duha“. Takrat je Šolar pokazal na usodne posledice nasilnega uniformiranja duha, s katerim uničujejo v poedincu tisto svobodo mišljenja, ki je prvi pogoj vsa-

kemu duhovnemu razvoju, pogoj zlasti vsake umetnosti, znanosti in svetovnega nazora. Taka nasilna uniformiranost duha „premnogim onemogoča izražanje osebnega prepričanja, spodrezuje žile vsemu kulturnemu razvoju, ki se more vršiti uspešno šele ob dopolnjevanju različnih mnenj in nazorov, ker se le v taki borbi sproščajo in zraščajo vse narodne stvarilne sile v celoto.“ V članku „Misel daje človeku veličino“ (Dom in svet 1935) je z modrostjo Blaisa Pascale nastopil proti tistim izkrivljenim duhovom, ki so

LUŽIŠKOSRBSKA BESEDA

Beseda srbska, o zvončkljaj!
Nebes ljubezen v Tebi diha!
Ti meni boš nevesta zdaj,
ponos, skrivnost sanj mojih tiha!

Ti mojim si ušesom vrisk,
jeziku mojemu sladilo!
Ko sem bolan od srčnih stisk,
me dvigne Tvoje lahno krilo.

Zvoniš mi kot pomladni dih,
na strune vse igraš dišeče,
ko pod pero mi diven stih
ust Tvojih sladka moč šepče.

Ti ogenj mojih si besed
in krona mojega imena!
Ko vihre medejo nam sled,
si mislim zvezda razsvetljena.

O, grej nas, sipaj svoj sijaj,
ubogih Srbov radost tiha!
Beseda srbska, o zvončkljaj!
Nebes ljubezen v Tebi diha!

Poslovenil Tine Debeljak

ustvarjali na sovražnost meječe nerazumljanje med ljudmi, ki vendar po življenju in mišljenju skušajo služiti istim nazorom.

— Književni glasnik Mohorjeve družbe v Celju se je z daljšim člankom spomnil šestdesetletnice akad. slikarja Staneta Kregarja. Razpravo je napisal Jože Dolenc, ki na koncu ugotavlja tudi naslednje: „Kregarja poznamo predvsem kot slikarja olj, bolj malo pa kot ilustratorja in predvsem kot slikarja sakralne umetnosti. V olju na platno naj omenimo predvsem oltarno sliko v župni cerkvi v Preski pri Medvodah; to je velika kompozicija 20 kvadratnih metrov, ki predstavlja Janeza Krstnika in zgodovino odrešenja, dalje 12 kvadratnih metrov velika slika v kapeli bogoslovnega semenišča v Ljubljani, ki simbolično prikazuje veroizpoved ter sliko na velikem oltarju v Kosezah pri Ljubljani. Razen tega je s freskami okrasil prezbiterij župne cerkve št. Petru na Krasu, prezbiterij frančiškanske cerkve Matere Milosti v Mariboru, fasado cerkve v Beltincih, krstno kapelo v župni cerkvi sv. Antona na Viču v Ljubljani... Kregar prebije še danes vsak dan ure in ure pri delu v svojem ateljeju, ustvarja in snuje, slika platna, išče nove uglašenosti v razvrstitvi ploskev in gmot in barvnih oddtenkov in skuša s svojim slikarskim delom potешiti želje po uresničitvi svoje zamisli. Zakaj, pravi umetnik ni nikdar zadovoljen povsem s svojim delom, prav ta nemir ga sili k nenehnemu delu, dokler ne najde tega, kar išče, kar si želi in nastane slika, o kateri lahko reče: samo tako je dobro in nič drugače... Najboljši čas oddiha od tega neprestanega dela mu je vsako leto vsaj nekaj tednov bivanja v Parizu, ki mu še danes pomeni tisto, kar mu je pomenilo pred trideset leti: *središče umetnostnega ustvarjanja in šola velikih pobud.*“

— ZA SKLAD GLASA so darovali: g. N.N., Avstralija 40 dolarjev; gđc. N. N., San Justo, 50 pesov; g. Pavle Homan, Carapachay, 200 pesov; g. Leopold Sparhakel, Bs. Aires, 200 pesov; g. Jože Mikelj, Ramos Mejia, 500 pesov; g. Lojze Dolinar, Bs. Aires, 200 pesov; g. dr. Fran Kern, Cleveland, 5.50 dolarjev; g. Francka Opeka, ZDA, 1.50 dolarja; g. ing. Peter Bida, Nemčija DMK 10. — Vsem se najlepše zahvalujemo!

— GOSPOD ANTON ISKRA SREBRNOMAŠNIK. Pred kratkim je v Rimu skromno proslavil svoj srebrnomašniški jubilej gospod Anton Iskra, poročevavec na slovenski oddaji vatikanskega radia. Ko je bil pred 25 leti posvečen v ljubljanski stolnici in je slovesne obrede opravil škof Gregorij Rožman, si kot novomašnik ni mogel izpolniti srčne želje, da bi v domači farni cerkvi v Begunjah na Gorenjskem zapel prvo službo božjo. Vojna vihra je že pripeljala okupatorja nad Gorenjsko in Begunje so pod njim zaslovele kot grozen kraj smrti in grobnica tolikih talcev. Ob koncu vojne je moral v emigracijo in se najprej ustavil v Rimu, kjer se je na tamošnjih teoloških zavodih izpopolnjeval v svetopisemski vedi. Nato pa je dobil namestitev na rimskem vikariatu, kjer je še danes uradnik na cerkvenem sodišču. Kasneje je pa postal še rektor cerkve Marijinega imena na Foro Traiano blizu Kapitola. Vsa leta pa se najbolj posveča slovenski oddaji, kjer vestno vrši službo slovenskega poslanstva tudi na tem polju. Vedno je bil tudi velik in iskren prijatelj Slovenske kulturne akcije in mu izrekamo najlepše čestitke za jubilej s prisrčnim željami za obilo blagoslova pri delu in za zdravje.

— GOSPOD FRANC SODJA, CM — SREBRNOMAŠNIK. Sredi julija 1966 je med nami tiho slavil svoj srebrnomašniški jubilej gospod Franc Sodja, CM. Ni dolgo tega, kar je prišel iz Kanade, a se je z vso naravnost mladostno živahnostjo vključil v naše delo, poleg verskega še posebej tudi v kulturno sodelovanje v okviru Slovenske kulturne akcije. Res je med nami našel vso pripravljenost za izvedbo vseh lepih zamisli, hkrati pa tudi odprto polje, kjer se bo marsikaj izvedlo šele po njegovi ljubezni in požrtvovalnosti do vsega, kar je temelj in vsebina naše vere v lepšo bodočnost slovenstva. Preteklo bogato delo pa mu res odpira široke možnosti. Dosedaj je izdal že naslednja dela: Pred vrati pekla, Duhovne vaje, Prebodeno Srce, Kraljica apostolov, Našli so pot (zbirka profilov o konvertitih, izšlo pri Mohorjevi družbi v Celovcu), Gorše - Bohinc: Križev pot. Pripravlja pa tudi izdajo pesniške zbirke. Med pastirskim delom v Torontu je bil urednik revije Božja beseda, tu pa je že začel urejevati Katališke misijone. Gospodu jubilarju, ki je preživel nekaj let hudega trpljenja v komunističnih zaporih, želimo obilo božjega blagoslova pri vsem delu, saj so sadovi dela najlepše plačilo za vse trpljenje, hkrati pa zanesljiv napotek za bodočnost, ker so pričevanje božje ljubezni ob delu za skupnost, posvečenem verskemu in kulturnemu napredku.

— „SLOBODNA HRVATSKA“ je glasilo Hrvatske seljačke stranke v Buenos Airesu in ga ureja profesor Mustapić. Julijska številka je objavila poročilo o II. kulturnem večeru Slovenske kulturne akcije in se glasi: „V soboto 4. junija je v okviru Slovenske kulturne akcije imel predavanje ugledni hrvatski intelektualec p. dr. Bonifacij Perović OFM, o delu škofa Antona Mahničca med Hrvati. Poleg iz-

PAVEL VI O MARKSIZMU

V govoru, ki ga je Pavel VI imel pred 15.000 delavci iz petintridesetih držav, ki so prišli v Rim za poslavitev petinsemdesetletnice okrožnice Leona XIII „Reverentissimus“ o delavskem vprašanju, v nedeljo 22. majnika v baziliki sv. Petra, je bil z najvišjega učeniškega prestola novič poudarjena nezdržljivost krščanstva z marksizmom.

„Cerkev se ni pridružila in se ne more pridružiti socialnim, ideološkim in političnim gibanjem, ki črpajo svoj izvor in svojo moč iz marksizma in so ohranila njegova negativna načela in metode, zaradi tega, ker je pojmovanje človeka, zgodovina in družbe, kakor je lastno radikalnemu marksizmu, nepopolno in zatorej zmotno. Ateizem, ki ga marksizem oznanja in pospešuje, ni v časih znanstvenega pojmovanja vesolja in civilizacije, temveč je slepota, ki jo z najhujšimi nasledki nazadnje človeka in družba morata izplačevati v trpljenju. Materializem, ki iz njega izvira, izpostavlja človeka skrajno kvarnim poizkusom in izkušnjam, ugaša človekovo avtentičnost, duhovnost in transcendentno upanje. V sistem povzdignjeni razredni boj krni onemogočuje družbeni mir ter se nujno konča v nasilju in zatiranju, ker sili k pravi svobode in vodi v vzpostavitev sistema, ki je težko avtoritaren in po težnji talitaren. S tem pa cerkev ne odvzema veljavnosti nobeni terjatvi po pravici in napredku delavskega razreda. In naj bo še enkrat potrjeno to, da cerkev, ko popravi te zmotne in te zablode, iz svoje ljubezni ne izključuje nobenega delavca in nobenega človeka.

Znana dejstva tedaj, znana tudi iz zgodovinske izkušnje, ki jo dejansko se doživljamo, katera ne dopušča nobenih utvar; toda žalostna dejstva, zaradi ideoloških in praktičnega pritiska, ki ga izvajajo vprav v svetu delavstva, ki mu, prilaščaje se opravilo, hočejo veljati za tolmače njegovih teženj in pospeševavce njegovih terjati, pa povzročajo tako velike težave in velike recepljenosti. Nimamo namena sedaj tem razpravljati, hočemo samo spomniti na to, da tista beseda sama, ki ji vi danes krščanski delavci, dajete pričevanje čaščenja in hvaležnosti, nas opominja, naj zaupamo zmotnim in nevarnim ideologijam.“

SPOTOMA (VI)

Vinko Brumen

NASLOVI

Med Nemci je pri nekom vznikla zanimiva in srečna misel, naj bi knjigo o Nemcih napisali tujci, ki jih poznajo. Uspeh je bila knjiga *Sind die Deutschen wirklich so?* (Erdmann, Herrenalb/Schwarzwald, 1965). Sodelavci so ljudje s skoraj vseh kontinentov, od katerih so mnogi študirali v Nemčiji, nekateri tudi tam ostali, ta ali oni se od časa do časa vrača. Med njimi ni nobenega Slovenca, od Slovanov le en Poljak, morda tudi Rusinja.

Knjigo je vredno prebrati. Želel bi, da bi kaj takega mogli dobiti tudi mi, a to bi bilo težje izvedljivo. Kdo bo našel dovolj ljudi, ki nas zadosti dobro poznajo? Praznih hval pa ne potrebujemo, kakor tudi Nemci ne. Namen je videti se s tujimi očmi in nemška knjiga je pokazala, da je to koristno. Morda je komu malo neprijetno ob tej ali oni ugotovitvi, a vsakdo, tudi vsak narod, mora biti pravičen — ne le do drugih, temveč tudi do sebe. To zadnje je težje, zato je pomoč dobrodošla.

Med mnogimi ugotovitvami je zanimiva in dobro zadeta, da Nemci preveč dajo na naslove. Med seboj se kličejo za profesorje, ministre in podobno ne le tedaj, ko zares opravljajo tako službo, temveč še mnogo pozneje, ko že več nimajo z njo nobene zveze. Še več, možev naslov dajejo tudi njegovi ženi in celo vdovi. Pisec meni, da to spoštovanje pred naslovi prihaja iz av-

toritarne in ne demokratske miselnosti.

Brez te „nemške“ napake tudi mi smo. In zopet sem pri Kreku in njegovih odklonitvi papeškega odlikovanja. Še se bo treba vračati k temu iskati Krekove prave namene in razloge. Težko bo držala trditev, ki mi jo nekdo izrekal po predavanju o Kreku, da bi v odklonitvi mogel biti napuh, da je vzvišen nad take stvari. Mogoče bi bilo, da bi kdo podobno ravnal napuha, toda če bi s Krekom bilo tako, ali bi se tedaj toliko trudil, da niti o odklonjanju niti o odklonitvi ni nič zvedelo?

Moglo bi se Kreku očitati, če že grešil z napuhom, pa da je z nespóštljivostjo do škofa, ki mu je odklonjenje izprosil in ga je moral vrniti, in do papeža, ki ga je podelil in dobil v zaju. Morda je tako. Toda, ali ni potrebno, podobno kot s tveganjem hezije, da nekdo tvega nespóštljivost, hoče, da pride do spremembe, ki se zdi nujna? Če ne bi nihče začel, ali bi doživeli, da je danes skupina škofov, odklanjajo vse naslove, kot so prevajaljšeni, monsinjor in podobni, in ki se to dajo, da bi se sploh odpravili?

DRUGAČNOST IN POGUM

V isti knjigi o Nemcih se omenjajo tudi nekatere druge njihove lastnosti, ki lahko dajo tudi nam misliti.

Japonec ugotavlja, da je Nemcem težko stopiti iz sebe in razumeti drugo kolikor so drugačni. Pravi Japonec, da ga je že marsikak Nемец vprašal, kaj se japonske knjige začenjajo na njegovi strani. Japonec ne razume, zakaj bi smelo biti tako; po njegovem mnenju so Nemci, ki v nekem pomenu

obrazi in obsorja

Krogi, ki papeževe učeniške izjave motrijo predvsem pod političnim vidikom (gledanje, ki predmetu gotovo ni adekvatno), so poudarili, da „so papeževe besede o marksizmu in ateizmu bile izgovorjene tri tedne pred italijanskimi deželjnimi volitvami in en mesec po sprejemu g. Gromyka v Vatikanu“ (tako „Le Monde“ 11. majnika 1966).

Papeževo izjavo, ki bo nedvomno vplivala na razjasnitev nekaterih katoliških krogov in tako onemogočila partijsko izrabljanje nejasnosti, je že 25. maja kritizirala „L'Humanité“ v članku „Povrnitev k anatemu?“

Glasilno francoskih komunistov piše: „Ko se je po koncu koncila moglo čutiti, kako se koristno razvija dialog med verniki in ateisti, kako se utrjuje med njimi občutno zblíževanje, moramo jasno reči, da nas je ta govor zadel. Bojimo se tudi, da se je papež postavil nasproti gibanju, ki vedno napreduje, ki ga pa morda plaši.“

„Papež stopa v boj zoper marksistični ateizem, ki naj bi bil protiznanstven in, ki ga človek in družba nazadnje morata plačevati z najhujšimi nasledki.“

„Mi gotovo radi priznavamo zastopniku katolicizma pravico bojevati se zoper ateizem. Boj idej, filozofsko soočenje imamo za nujnost v hodu k napredku. Toda pripisovati ateizmu zla družbe, se nam zdi nekoliko presiljeno. To se nam zdi kot ponarejanje, ki se ga morejo veseliti samo privilegiranci tega sveta.“

„Še več, če bi se dali privesti marksisti k temu, da bi imeli vero za pravi vir socialnega zla, ali ne tvegamo povrnitev k razporom, kakršni so bili tisti, ki so divjali pred štirimi ali petimi stoletji?“

„Kritika“ komunističnega časnikarja krivo prikazuje zgodovino odnosa Cerkve do komunizma, ko vendar Vaticanum II jasno v odstavku o ateizmu povzema stališče vseh papežev, tudi „Divini Redemptoris“ Pija XI; razodeva komunistični strah pred dialogom raz jasna stališča; kaže popolno nerazumevanje krščanske vere, ki ni ideologija (v pomenu Marxa), kar je marksizem, ki je po svojem poabsolutenju dialektike najbolj radikalen „maniheizem“, faktor razdora, v zgodovini človeštva, temveč sprejem ljubezni, najbolj združujoče počelo človeštva; vsebuje končno grožnjo z „verskimi vojskami“, kakor da marksistični ateizem ne bi vdilj vojskoval v zgodovini sveta najbolj krute in perfidne vojske zoper vero v Boga.

„od zadaj naprej“. Ne ume, zakaj bi eno bilo pravilno, drugo pa ne. Tudi ga vprašujejo, zakaj so na Japonskem volitve med tednom in ne v nedeljo. Zopet odgovarja z vprašanjem: zakaj pa bi morale biti v nedeljo in ne med tednom; mar zato, ker so v Nemčiji v nedeljo? Nemci mislijo, da je pravilno, kar imajo oni za pravilno.

V zvezi z nezmožnostjo razumeti druge kolikor so drugačni, je tudi, da Nemci, ki radi debatirajo in so ostri logiki, težko od svojega stališča popustijo, saj hočejo imeti vedno prav. Tudi se težko zaradi česa oprostijo, ker se jim je težko ukloniti. Ne prenesejo kritike od drugih. Svojim javnim delavcem pa silno zamirajo napake, kar je morda prav zato, ker niso vajeni prave kritike.

Indijec pripoveduje, da večkrat predava o indijskih problemih in se pri tem dotakne primerov iz Nemčije. Pa so mu že večkrat povedali, da tujec ne more umeti in soditi nemških zadev. Istočasno pa so njegova izvajanja o indijskih razmerah sprejemali ali pa tudi kritizirali. Niso doumeli, da so oni, ki nikoli niso bili v Indiji, manj upravičen soditi tamošnje razmere, kakor pa on nemške, ko je vendar preživel v Nemčiji že lepo vrsto let. Sebe imajo za sposobne, da razpravljajo o stvareh, s katerimi niso nikoli prišli v pravi stik, drugemu pa odrekajo pravico govoriti o zadevah, ki jih bolj pozna, četudi jih gleda iz drugega zornega kota, in prav zato.

Več piscev omenja, da Nemcem manjka to, kar se imenuje civilni pogum, za kar, kakor pravi eden, niti nemškega izraza nimajo. To je pogum misliti s svojo glavo in ravnati po svoji vesti, tudi proti mnenju večine, tudi proti vo-

lji predstojnikov, kadar je to potrebno. Je pogum sprejeti odgovornost za svoje ravnanje. In je pogum za vedno novi pretres svojih idej in nazorov in pogum za spremembo, kadar se pokaže potreba. In še pogum tudi priznati, da je bila poprava potrebna.

Nemec je hraber, kjer koli mora izpolniti svojo dolžnost, ker je to zapovedano, predpisano, ker se to od njega pričakuje. Junak je v izvršitvi naloge, ki jo vsi odobravajo, za kar bo žel pohvalo. Ko pa drugi delajo, česar ne bi smeli, ali ko se njemu samemu zapoveduje nekaj, kar ni dovoljeno storiti, tedaj pa Nemec (na splošno) nima poguma, da bi se uprl in, če bi bilo treba, morda za to plačal tudi z življenjem. Nemec hrabro umira iz ubogljivosti, nima pa poguma, da bi se uprl, ko ne bi smel ubogati. Še danes je Nemcem težko spoznati, da so grešili tudi, ko so le izpolnjevali povelja, ki so bila zla.

Slovenci smo skozi dolga stoletja živeli usodno povezani z Nemci. Morda tudi zato imamo marsikako njihovo vrlino, pa tudi prenekatero njihovo napako...

— Slovenska matica bo za leto 1966 v redni knjižni izbiri izdala naslednja dela: 1. Slovenska književnost 1945-1965; knjiga bo zaključek „Zgodovine slovenskega slovstva“ (doslej I-V) in bo obsegala prvi celotnejši prikaz naše književnosti v zadnjih 20-letih v razpravah: lirika (B. Paternu), proza (H. Glušič - M. Kmecl), dramatika (J. Koruza), esejistika in kritika (Fr. Zdravec). Knjiga bo tudi bogato ilustrirana; 2. Nace šumi: Arhitektura XVI. stoletja na Slovenskem; 3. Andrej Hieng: Gozd in pečina, roman iz sodobnega življenja.

brane slovenske publike je predavanju prisostvovalo tudi več hrvatskih intelektualcev. Predsednik Slov. kult. akcije Ruda Jurčec je pozdravil navzoče Hrvate in izrazil željo, da bi to bil začetek hrvatsko-slovenskega dialoga.”

PETI KULTURNI VEČER

O NOVI MORALI

Peti kulturni večer, ki je bil v soboto, 16. julija t. l. je pričel predsednik filozofskega odseka dr. Vinko Brumen. V letošnji sezoni še ni pozdravil toliko gostov kot ta večer. Dvorana v salonu Bullrich je bila nabito polna. Dr. Pavle Krajinik je predaval o „novi morali“. V resnici je kot etično smer ob stran pozitivistični morali in tradicionalni krščanski morali postavil kot novo „situacijsko“ moralo. Ni se mudil ob marksističnem in eksistencialističnem pogledu na ta vprašanja. Pač pa je analiziral predvsem razliko med tradicionalno krščansko moralo, ki sloni na trdnih principih, ki drže vedno in v vsakem primeru, dasi aplikacija upošteva okoliščine in loči med objektivnimi principi in subjektivno krivdo, ter med situacijsko moralo, ki te principe sicer prizna, a jih ne jemlje kot vedno veljavna načela, ampak bolj kot smerice, ki so tako splošne in abstraktne, da v dani situaciji nikakor niso več neke absolutne norme. Tudi situacijski morali je vrhovno načelo ljubezen in sicer čim večja ljubezen do čim več ljudi. A ko presoja situacijo v danih okoliščinah in odloča mimo teh vrhovnih etičnih vodil, razsoja moralnost glede na praktičnost in koristnost te poedine situacije. In v analizi tega etičnega procesa prav tu tiči hiba situacijske morale, da v malem sektorju rešuje človeka tako, da gre mimo ali celo proti moralnim principom, s tem pa v celoti načenna moralni red in sama sebi izpodmika tla, ker ne uresničuje glavnega cilja: ljubezen za čim večje število ljudi. Predavatelj je kasneje v debati, ki je bila dolga in živahna, še pojasnjeval posamezne točke te analize in poudaril zlasti dvoje. Prvič je važno dejstvo, da je situacijsko moralo, gledano na ta način, novost protestantskih teologov. Med njimi je po svoji knjigi „Situation Ethics“ znan najbolj episkopalni bogoslovec dr. J. Fletcher v Severni Ameriki. Tudi nekateri katoliški teologi, ki zagovarjajo sicer tradicionalno krščansko moralo, seveda mnogi z močnim poudarkom okoliščin in subjektivne note pri vrednotenju dejanj, včasih rabijo izraz situacijska morala, kar pa je razumeti v dokaj drugačnem smislu, kot pa s tem izrazom označujejo novo moralo protestantski teologi. Da je predavanje vzbudilo zanimanje, dokazuje lep obisk in živahna debata. In brez dvoma je v vsem modernem vrenju vprašanje moralnih vrednosti in etičnega vrednotenja pereče in išče novo obliko tudi v krogih katoliških teologov.

— Šentjakobsko gledališče v Ljubljani je zaključilo sezono in kritika je ob koncu priznala, da je dobro opravilo svoje poslanstvo. Ima že svoje stalno občinstvo in sicer predvsem obiskovavce iz okoliških predelov Ljubljane. Ob koncu sezone so dali župančičevo Veroniko Deseniško in Shakespearovega Beneškega trgovca. Skozi mesec julij so odšli na gostovanja v Trst, Koper, Piran, Kostanjevico in Škofjo Loko. Program za prihodnjo sezono še niso objavili, vendar se lahko reče, da bodo med prvimi deli Shawov „Hudičev učenec“ in Helmannova „Onstran gozda“. Vsako sezono uprizore ok. 8 novih del in običeje predstave ok. 40.000 gledavcev. Svoje prostore odstopa tudi amaterskim skupinam, prireja tečaje za novince in rado posoja tekste in opremo drugim odrom. Dobiva stalno podporo od občinskih oblasti.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Osmi kulturni večer bo v soboto dne 20. avgusta ob sedmih v dvorani Bullrich, Sarandí 41, Capital

PODOBA ČLOVEKA PRI IVANU
CANKARJU

Predaval bo g. France Papež

— Sovjetska revija „Junost“, ki baje zastopa liberalnejše ideje in je baje tudi opozarjala na uvajanje mnogih dobrih stvari v komunizmu, godnih za nove dobrine, je objavila uvodnik, kjer se posveča samokritiki in sicer v zvezi z očitki, ki jih je partija izrekla proti literatom na 23. kongresu sovjetske partije. Tedaj so ostro obsodili „skepticizem“ in „apolitizem“ kulturnih ustvarjalcev, ki se zatekajo baje v individualizem, da bi na ta način pokazali odpor proti diktaturi partije. „Junost“ je ponatisnila očitke in se obtožila, da je „res slabila čut državne odgovornosti pri umetnikih, da ji je zmanjkalo moralističnih aspektov, da je bila lažno skromna, da je površno upoštevala delo partije, premalo upoštevala moralni značaj opevanih junakov, dopuščala ohlapno govorico prispevkov“. Med uredniki je tudi pesnik Jevtušenko in preseneča, da uredništvo še dodaja: „Mi nismo nikdar imeli drugih smotrov in drugih idealov kot tiste, ki jih vsebujejo program naše stranke in sklepi 23. kongresa komunistične stranke.“ Tako se spet kaže, da so globine pojmovanja umetnostne svobode v svetu komunizma zelo plitve, saj se morajo pisatelji in umetniki spet in spet javno izrekati za načelo, da imajo v sporu s partijo končno prav le funkcionarji stranke in da na svetu ni sile, ki bi pod komunizmom porušila monopol stranke nad duhovnim ustvarjanjem. Zato je težko govoriti o kaki „duhovni svobodi“ v svetu, kjer vlada marksizem.

— XIV socialni dan je bil v nedeljo 24. julija, tematiko sta zajeli predavanja: Laik v cerkvi (msgr. Anton Orehar) in Slovenski dialog s sodobnim svetom (Ruda Jurčec). Obsežni pregled čisto novih nalog pri izživljanju laika v cerkvi je mogočno nakazal meje moderne laiškega apostolata, saj stopa s koncilskimi sklepi laik v življenju Cerkve kot v novo pomlad z zavestjo, prehoda v polnoletnost. — V predavanju o Slovenskem dialogu s sodobnim svetom pa je veljala glavna skrb osvetlitvi dejstva, kako se je slovenski dialog s svetom v preteklosti otresal spon ozkosti in v vedni poraz obrnjene miselnosti, ko se je genij slovenstva v svojih velikanih (Prešern, Baraga, Slomšek) moral kot protest iztrgati iz vezi nemoči s tem, da je krenil v izživljanje idej, ki so imele svetovno širino. Janzenizem 19. stol. pa ni zamrl, spremenilo se je samo njegovo ime; poostrišla se je njegova v nevero in pesimizem obrnjena materialistična determiniranost. Ozkost takega sodobnega janzenizma ovira prehod v dinamičen in optimizma poln dialog s sodobnim svetom; v domovini Sloveniji ruši dostojanstvo človeka, ko mu odvzemajo največjo odliko — svobodo, v emigraciji pa se duši optimizem in sproščeno z napačno zaverovanostjo v nedoumljivo statističnost, kakor da bi vse moralo obstati na maju leta 1945. Toda prelomne dobe si podajajo roko za roko in smo dolžni, da jim dajemo odgovor, kakor nam to bogato omogoča svoboda v emigraciji. Taka dinamika sveta nam lajša tudi pot do uresničitve slovenske državnosti z vsemi njenimi atributi.

TEREZIJA IZ LISIEUXA

Slovensko dušno pastirstvo v Argentini je letos v lepi opremi (G. Hueyo SJ) izdalo *avtobiografske spise svete Terezije Deteta Jezusa*, ki jih je iz francoskega izvirnika prevedel p. Alojzij Kukovica DJ.

To izdanje ni le obogatitev religiozne literature v slovenskem jeziku, ampak iz več razlogov tudi lepo kulturno delo. Že leta 1940 smo Slovenci dobili prevod „Terezijinih spominov“ pod naslovom „Povest duše“. Ta knjiga je že davno pošla. A novi prevod noče le nadomestiti prvotnega, ampak je povsem nekaj novega.

Prvotni francoski izvirnik, ki je izšel v stotinah naklad in je bil preveden že pred drugo svetovno vojno v kakih 40 jezikov, ni bil pravi ali čisti Terezijin rokopis. Njena rodna sestra mati Agneza Jezusova, ki je kot predstojnica naročila Tereziji, naj piše spomine, je njen rokopis spreminjala iz različnih razlogov: mnogo omenjenih oseb je še živelo, sam škof je naročil nekaj popravkov, treba je bilo misliti tudi na redovnice same, ki bodo spomine brale, in ne nazadnje je morala jemati v obzir ljubosumnost kasnejše priorice m. Marije Gonzaga; vse to je vplivalo, da je bil tekst spremenjen na nič maj kot 7.000 mestih.

Po skrbnem študiju so končno v Lisieuxu samem pripravili nedotaknjen izvorni tekst, ga opremili s 395 kritičnimi opombami, dodali še dva originalna teksta: Darovanje usmiljeni Ljubezni, ki je kasneje dobilo za uporabo pobožnih duš celo cerkveno odobrenje, in listek, ki ga je nosila na srcu na dan zaobljub. H koncu knjige je dostavljen še kratek kronolog njenega življenja. Tako so spustili zlasti uvod in 12. poglavje „Povesti duše“, in seveda vse kasnejše spremembe in popravke. Knjiga poleg omenjenih dodatkov torej vsebuje tri Terezijine rokopise: Rokopis A, posvečen častiti materi Agnezi Jezusovi; rokopis B, pismo rodni sestri Mariji Presvetege Srca, in rokopis C, naslovljen na mater Marijo Gonzaga.

Ko smo med vojno in po vojni tudi Slovenci doživeli poplavo „privatnih razodetij“, „videnij“ in „prerokovanj“, ki so gojila nezdravo krščansko pobožnost in oddaljevala od evangelija in zaupanja Cerkvi, ki je morala tu in tam naravnost strogo nastopati, da je zajezila še večja razburjanja že itak zbeganih in razboljenih duš, je ta knjiga kakor predih v naši religiozni literaturi. Terezija nikjer ne govori o razodetjih in prikaznih, ampak samo o razsvetljenjih, ki jih dobiva v samotni Karmeli. Vse je tako tipično evangeljsko, vse tako prežeto z njenima osnovnima mislima božje volje in ljubezni, kar naj bi bilo jedro njene „male poti“, da predstavlja brez dvoma varno pot vsem, ki žele v sebi oblikovati svetniško osebnost.

Patru Kukovici moramo biti hvaležni za ta prevod in izdanje. Prevod je verodostojen in lep. Celo pod pogojem, pod katerim je dobil dovoljenje, saj mu je bilo od izdajateljev naročeno, da izpusti uvod in 12. poglavje. Storil je več: v celoti se je držal izvirnega izdanja, ničesar odzvel, ničesar dodal. Tako nam je dal v roke verodostojno Terezijino zapuščino, ki naj bi mnogim postala blagoslov.

F. S.

— Pariška založba Desclée de Brouwer izdaja zbirko *Les écrivains devant Dieu* — pisatelji pred obličjem Boga. Založnik del Leona Bloya je v njenem okviru izdal monografijo o tem „najbolj vulkanskem pisatelju katoliškega gibanja ob koncu devetnajstega stoletja — Leonu Bloyu“. V isti zbirki je Pierre Moreau napisal monografijo o Chateaubriandu, Jean Mesnard o Pascalu, Jacques Mercanton o Racinu, Armand Mueller o Montaignu, zlasti izvirna pa je študija Jeana Ominusa o Camusu. Dalje so napovedane še o Diderotu (Jean Fabre), z velikim zanimanjem pa čakajo na monografijo Francisca Jeansona o Sartru kot pričevavcu Boga. Napovedana pa so še dela o Valeryju, Gidu in Malrauxu, vendar imen avtorjev še niso oznanili. Kritiki Herni - Pierre Simon je ob študiji Julesa Petita napisal obširno oceno v „Le Monde“ (6. julija 1966), kjer tudi podčrtava, kako je bil Leon Bloy edini katoliški pisatelj, ki kot književnik ni napravil kariere, ker se je po konverziji oklepal samo „ponižnosti, revščine in poraženosti.“

— Na skupnem mesečnem sestanku akademskih klubov Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva in Slovenskih akademikov v Ameriki je v New Yorku predaval kipar *France Gorše*. Razpravljal je o sodobni cerkveni umetnosti v luči razstav zadnje dobe, nato pa je povzel in strnil svoje misli v stvaren pregled o sodobni umetnosti sploh in o religiozni posebej in nazadnje podal sodbo o odnosu Cerkve do sodobne umetnosti na podlagi sklepov II. Vatikanskega koncila.

NAŠE PRIREDITVE

Deveti kulturni večer bo v soboto 3. septembra 1966 ob sedmih in bo predaval umetnostni zgodovinar

Marijan Marolt

GLEDALIŠKI VEČER v nedeljo 18. septembra 1966 na odru Slovenske hiše

BESEDE - BESEDE

Enajsti kulturni večer bo v soboto 1. oktobra ob sedmih in bo predaval

dr. Srečko Baraga

Dvanajsti kulturni večer bo v soboto 15. oktobra 1966 s predavanjem

SODOBNA MEMOARNA LITERATURA

(Predava Ruda Jurčec)

(Uprava SKA more po potrebi vrstni red tudi spremeniti)

Letošnji baletni bienale v Ljubljani je že četrti in je sedaj iz ožjega okvira zrastle letos že v mednarodno prireditve, ker bodo sodelovali tudi baleti od drugod: iz Beograda, Haaga in Varšave, kot zaključek pa moskovski balet. Skozi ves julij so bili večeri v gledališču na prostem — Pri križankah. Tokrat so gledališče zavarovali pred dežjem in nevihtami in se ni bilo treba umikati v operno poslopje.

Prvi večer je bil zamišljen kot gala prireditev in sicer v izvedbi domačega baleta. Spored je zajemal tri krajše balette v koreografiji dr. Henrika Neubauerja ob glasbi slovenskih komponistov Marijana Lipovška, Vilka Ukmarja in Zvonimira Cigliča.

Lipovškova baletna kompozicija je nosila naslov *Festival 1966* in je „svetovljanska neoklasiistična parada tako imenovanega čistega baleta v stilu Balančinovih simfoničnih baletnih revij... Nemirno in neprestano spreminjanje prostora, ki v njem ni posameznega plesavca niti čustev, ampak je estetika skupnosti, oblik, njenih premikov in odnosov ter linij, ki zvenijo v času v celost, se srečujejo, podrejajo in nadrašajo... Zgledna scena s simboliko ljubljanskega zmaja se staplja s čipko v skupno vizualno prazničnost... Kvali-

teta je v brezosebne plesu...“

Godéc Vilka Ukmarja je naslonjen na Prešernovo žensko zvestobo in je bil središče večera zaradi domačega siveža in zaradi umetniške izpovedne vsebine. „Absolutnost je nastavljena v izmeničnem ritmu pripovednosti in pantomine proti razmišljanjem umetnika, ki se odpoveduje svetu in ljubezni, da bo služil umetnosti oziroma njenemu posebljenju, Muzi... Med dvema neskladjema teče tok ljubezenskih srečanj, ki je zlasti v prvi podobi godbe in županove Micke naravnost čudovit. Mislim, da je balet *Godéc* eden tistih, ki se zanj izplača boriti se, ker potrebuje časa in rasti, zraven pa obeta, da bo postal temelj našega baletnega repertoarja... *Godéc* je sredi oblikovavnega procesa, vrata so široko odprta.“

Tudi *Obrežje plesalk* Zvonimira Cigliča ima odprto pot naprej, scenska rešitev je čista in skopo frakcionalna in estetsko impozantna... Balet ima v sebi prvobitnost Stravinskega *Sacre du printemps* in čimbolj se osvobaja psevdoromantike, tembolj je celovit in monumentalen... in kjer srečujemo plesne napetosti trše zarisane, je plesna podoba veličastna. Škoda, da spreletavi konec razmehta krepko zastavljeno fresko.“ (Citati so iz kritike Marije Vogelnicove).

Ob času priprav za podpis protokola „modus vivendi“ med Vatikanom in Sveto stolico so komunistični miličniki v Volovici pri Zagrebu podrli (ne: požgali) zaslišno katoliško cerkev. Kardinal Šeper je bil takrat odsoten, ko se je pa vrnil, je odredil, da se na razvalinah cerkve opravi poseben pontifikal. Verniki so postavili velik šotor in kardinal Šeper je sam osebno opravil slovesno pontifikalno službo božjo.

ges Simenon. Sedaj je Prešernova založba izdala v prevodu, ki ga je oskrbel Silvester Škerl, njegov roman *Slepi potnik*. Finski pisatelj Mika Waltari že dolgo vrsto let velja za enega izmed kandidatov za Nobelovo nagrado. Uveljavil se je skoraj na vseh področjih književnega ustvarjanja, kar je za razmeroma skromno finsko književnost nekaj izrednega. Že kot dvajsetletni mladenič je zaslovel z romanom „Veliko slepilo“ (1928) in si ohranil sloves s številnimi dramami, pesmimi, in romani, med katerimi je „Egipčan Sinhue“ najbolj cenjen; kritiki so poudarjali, da je to najpomembnejša proza, napisana o egipčevski zgodovini, kulturi in običajih. Pri zbirki *Kondor* je v založbi Mladinske knjige doživel verjetno prvo slovensko izdajo Voltaire, čigar delo *Kandid* je prevedel še Oton Župančič. Opombe je napisal prof. Bogo Stopar.

Janez Bregar je prevedel roman Irvinga Shulmana: „Zgodba zahodnega predmestja“. Izšel je pri Prešernovi družbi in sicer v zbirki „Ljudska knjiga“. Zgodba se razvija na Manhattanu, kjer deluje mladinska zločinska tolpa Riffa Lortona. Delo je bilo svoj čas filmano.

Miodrag Bulatović je črnogorski pisatelj, ki je danes po svetu bolj znan kot pa v domovini, ker je izšlo v francoskem in nemškem prevodu delo o revoluciji, ki v Jugoslaviji ni smelo iziti. Nekatera njegova dela so prevedena že v 25 jezikov. Pri Mladinski knjigi je izšla sedaj v slovenskem prevodu zbirka *Novel Volk* in zvon, kjer kaže avtor svoje ljudi med minulo vojno. Delo je prevedel Venko Taufer.

— Za sedemstoletnico rojstva Janeza Dunska Skota je več znanih frančiškanskih teologov izdalo zbornik „La vita spirituale nel pensiero di Giovanni Duns Scoti“ (Assisi 1966), ki je izšel kot posebna monografična številka revije „Quaderni di spiritualità francescana“. Naš rojak o. Bruno dr. Korošak OFM, ud Skotistične komisije v Rimu, je v ta zbornik prispeval repertorij bibliografskih pomagal o duhovnosti Skotovi.

NOVE KNJIGE V LJUBLJANI

— Nekatero nove knjižne izdaje v Sloveniji: Državna založba je izdala knjigo Borisa Zihlerja: *O humanizmu in socializmu*, kjer je zbranih 15 člankov in razprav, ki jih je avtor napisal v dobi po 1957. Delo preveva stremiljenje kritično vrednotiti sodobno kulturo seveda z marksističnega vidika. Založba Mladinska knjiga je Eli Peroci izdala knjigo pripovedk za otroke: *Čebelica*. Zgodbe je ilustrirala Marlenka Stupiča.

Za založbo Borec je prof. Emil Cesar pripravil napopolnejšo izdajo Kajuhovih pesmi. Zbirka obsega 315 strani, za uvod pa je napisal podrobno študijo o pesnikovem življenju. Knjigo je opremil Miligoj Dominko. Založba Obzorja v Mariboru je izdala potopis Franceta Brenka pod naslovom *Filmska popotovanja*. Avtor je profesor za zgodovino filma na Akademiji za gledališče, radio, film in TV v Ljubljani. Znan je po tem, da je prevedel *Sadoulovo Zgodovino filma*.

Pomurska založba v Murski Soboti je izdala delo Franca Štrimpfa *Beg v jutro*. Avtorjevo pripovedovanje je vezano na vojna doživetja dvajsetletnega fanta, doma iz Štajerske, ki so ga Nemci mobilizirali in poslali z vojaško enoto v Francijo. Tam skuša vojak Franc Bračko pobegniti v Švico, pa ga na meji ujamejo in obstrele. Toda pozneje se mu posreči uiti iz bolnišnice in se prebije do Južne Koroške, kjer namestava iti med partizane, pa ga Nemci spet ujamejo, obsodijo na smrt in obglavijo. Mladinska knjižnica ima zbirko *Cicibanovo knjižnico* in je pri njej izšlo novo delo Marije Vogelnic: *O deklici, ki je prehitro rasla*. Knjigo je sama ilustrirala. Jože Snoj, reporter pri ljubljanskem dnevniku „Delo“, je pri Državni založbi izdal novelo pod

naslovom: *Gospa z mentolom*. Pred dvema letoma je izdal pri založbi Obzorja v Mariboru pesniško zbirko: *Mlin stooki*. Knjiga pa sedaj prinaša tri novele: *Mojster za smrt*, *Kavke*, *Gospa z mentolom*.

Cankarjeva založba je pesniku Kajetanu Koviču izdala že tretjo pesniško zbirko: *Ognjevoda*. Kritiki pravijo, da so pesmi polne bolečine in hkrati slasti bivanja.

Državna založba izdaja v zbirki *Klasje* klasična dela slovenske književnosti in je sedaj izšel roman Ivana Tavčarja: *V Zali*. Ponatis je namenjen predvsem mladini in ji nudi povest, kjer se je pisatelj uveljavil zlasti kot ljubitelj narave. Naslednji zvezek zbirke pa zavzema delo istega pisatelja *Med gorami*. Tako je nato pa je v isti zbirki izšlo delo Franceta Bevka: *Kaplan Martin Čedermac*. Uredniki zbirke pravijo, da vsa tri dela sodijo med klasične tekste naše književnosti in so jih šolske oblasti predpisale za obvezno šolsko čtivo. Literarno zgodovinske opombe je vsem napisal dr. Franc Koblar.

Zbirka „*Kondor*“ izhaja pri Mladinski knjigi in služi istemu namenu kakor „*Klasje*“. Pri njej pa je sedaj izšel izbor Ivana Cankarja pod naslovom: *Bela krizantema*. Izbor obsega 24 sestavkov — literarnih kritik, umetnostnih in kulturnopolitičnih ocen in polemik. Urednik Boris Merhar je napisal knjigi tudi spremno besedo in opombe. Likovno dopolnilo predstavljajo risbe in karikature Hinka Smrekarja.

Armand Lanoux je napisal biografijo o Zolaju pod naslovom „*Dober dan, gospod Zola*“. Sedaj je delo izšlo v prevodu, ki ga je oskrbel Janez Menart in ga je založila Cankarjeva založba. Zanimivo je, da si ljubljanska kritika očeta naturalizma Emila Zolaja prilajša kot lik humanista. Med zelo uspešne sodobne pisatelje detektivk spada Geor-

založba baraga

tiska se tiska se

ruda jurčec

skozi luči in sence

II. (1929 - 1935)

okrog 550 strani

Dogodek podaja dogodku roko in predno se dobro izživi, je že mimo in tako se srečujemo z novimi danostmi. Med Moskvo in Belgradom se je v preteklih dveh, treh mesecih odigralo nekaj vzporednosti in iz njih zasije komunistična mednarodna delavnost v posebni luči. Ko se je začelo govoriti o obisku sovjetskega zunanjega ministra Andreja Gromyka v Rimu in pri papežu Pavlu VI, se je v Moskvi mudil jugoslovanski zunanji minister Nikezić. Razgovori so trajali nekaj dni in kakor je navada, je v zaključnem uradnem komunikeju bilo povedano, na čem naj bi slonel poudarek pravkar opravljenih posvetov. Pred časnikarji je Nikezić podčrtal, da se jugoslovanski komunizem ni v preteklih 18 letih po prelomu s kominformom prav nič spremenil. Obratno: jugoslovanski komunizem ni samo marksističen, ampak se naslanja na leninizem, ki je v komunistični filozofiji bolj radikalen kot pa Marxov ali Stalinov. Veliki preobrti se posebno v komunističnih režimih pripravljajo na dolgo roko in zelo skrbno, saj je ravno komunizem ustvaril in izdelal posebno politično šolo politikov—profesionalcev, ki po planu proučujejo in urejujejo vse probleme na dnevnem redu. Če je bil uradni sklep o odstavitvi in izključitvi Rankovića objavljen 2. julija, tedaj so za tak ukrep imeli vse izdelano že tedne in tedne poprej. Gromykov obisk v Vatikanu se je mogel smatrati kot sovjetski zunanjepolitični uspeh — vsaj na zunanji — in Belgrad ni mogel zaostajati ter je zato pohitel s pripravami za podpis belgrajskega protokola med Titovo vlado in Sv. stolico. Podpis se je izpeljal 25. junija, ko je bila obsodba (interna) nad Rankovićem že izrečena (dne 22. junija) in so njen negativni pomen v zunanjem svetu ublažili s tem, da so vzporedno objavili protokol računajoč na iste mednarodne učinke, kot jih je mogel imeti Gromykov obisk v Vatikanu. Osvroženo absolutistično načelo — vsaj pri „progresistih“ —, da o vsem odloča „la raison d'état“, je torej sedaj pri komunistih v časti!

„NIL NOVI...“

Čisto po tirnicah najbolj tradicionalističnih tolmačenj diplomacije, se tudi marksistični progresizem naslanja na staro, preizkušeno pravilo, da ni v mednarodni politiki nikdar nič novega. Pred obiskom Gromykov v Vatikanu je bilo med Vatikanom in Moskvo že več poskusov za zblizanje in celo za vzpostavitev rednih diplomatskih stikov. Ker je Cerkev vedno gibčna in mlada, je bila kmalu po letu 1917 iniciativa na njeni strani in sicer v obliki, ki je krščanstvu najbolj primerna: ko je po letu 1918 in 1919 izbruhnila silna lakota po vsej Rusiji, je Sv. stolica sprožila in vodila do tedaj največjo karitativno akcijo. V imenu Vatikana je delil pomoč jezuit d'Herbigny in ob njem je pomoč posebne ameriške komisije vodil Hoover, poznejši predsednik ZDA. Po končani akciji je Vatikan tvegav izraziti upanje na vsaj drobno plačilo, ko je predlagal vzpostavitev rednih diplomatskih zvez med Moskvo in Vatikanom in je bil na čelo vatikanske misije postavljen d'Herbigny, ki bi bil imenovan za škofa. Lenin je kruto odklonil in pozneje je mogel d'Herbigny v Rusijo res kot tajno posvečeni škof in tajno... Leta 1922 se je poskus ponovil na genovški konferenci, kjer je Sovjetska zveza vdrla v evropski zbor velesil kot enakopravna po podpisu senzacionalne pogodbe med Nemčijo in Sovjetsko zvezo in je sovjetski zunanji minister Čičerin sprožil še bolj senzacionalne razgovore z genovskim kardinalom Boetijem; končni cilj naj bi bil vpostavitve rednih diplomatskih zvez. Toda čez noč se je vse podrlo. Sledil je leta 1934 zelo tajen obrok sestankov med berlinskim nuncijem Pacelijem (kasnejšim papežem Pijem XII) in sovjetskim zunanjim ministrom Maksimom Litvinovim — pogajanja v Berlinu so kazala na dobro, vendar se je ob prvem razgovoru o priznanju načela o svobodi vesti spet vse zrušilo. Posebno ugodno je potem spet kazalo v letu 1945, ko je sovjetski ambasador v Rimu Bogomolov svoje delo pri kontrolni komisiji nad poraženo Italijo uporabljal samo za to, da je po navodilih iz Moskve na vse strani razlagal Stalinovo željo, da bi res prišlo do rednih in prijateljskih vezi med Vatikanom in Moskvo; pri tem pa so drugi, zlasti zapadni ambasadorji, opazili, kako je Bogomolov vedno bolj podpiral De Gasperi in naravnost javno preziral voditelje italijanske komunistične stranke... Godilo se je to zaradi tega, ker je Stalin že bil poln nezaupanja do voditeljev komunizma v ostali Evropi, zlasti do Tita in Togliattija... Kdor je tiste čase bral uvodnike v „Osservatore Romano“, se je moral čuditi, kako ugodno je pisal o Stalinovi politiki takratni njegov glavni urednik grof Della Torre.

ZAKONI DEDNE OBREMENJENOSTI ŠE NISO ODPRAVLJENI

Svobodni del Evrope se še more veličati s tem, da je tisk svoboden; še bolj pa so svobodni zgodovinarji. Ker jim nikdar nič ni tuje, ker vse, kar odkrivajo, se je podobno dogajalo že pred tisoč in stoletji, so se tudi pri presojanju vseh teh valčkov med Meskvo in Vatikanom znašli pred podobnimi presenečenji, kakor njihovi predniki, ki so svoja spoznanja pisali na lepe, a kmalu preperle pergamente. Ugotovili so namreč, da moderna sovjetska zunanja politika ne peša samo na šibkosti marksistične filozofije in svetovnega nazora, ampak gredo problemi mnogo globlje, do pravih, grozljivih globin. Sovjetska vlada — in vzporedno z njo tudi belgrajska — ne moreta proti vsedlinam, ki jih pušča v človeški naravi dedna obremenjenost. Če na zapadu progresivni katoličani očitajo Cerкви njeno konstantinovo zasidranost in se o tem razpisuje celo Kocbek (Konstantin je začetnik cesarske, svetne kontrole nad Cerkvijo), tedaj se na vzhodu ne morejo oddaljiti od bizantinskih metod vladanja nad pravoslavno in sploh vsako versko organizacijo. Na zapadu se je Cerkev dolgo otresala konstantinovstva in je bil proces v glavnem zaključen že ob tridentinskem koncilu; to se na vzhodu ni končalo s propadom Bizanca v letu 1453, ampak se ga je v vsi silo v Moskvi polastil car vseh Rusij kot dedič Bizanca — in se danes enako uveljavlja v komunistični vladi kot še pod zadnjim cesarjem Nikolajem II, ki je Cerkev vladal kot njen vrhovni poglavar po svojem sv. sinodu, ki mu je predsedoval posebni carski prokurator in zadnji je imel značilno ime Pobjedonoscev; ta sicer v letu 1917 ni zmagal nad komunizmom (pobjeda pomeni zmago), ampak je zmagal novi sistem komunističnega prokuratorstva in se v dedni obliki še pomnožil; imena teh prokuratorjev komunistične vlade nerade objavljajo in ni ravno nujno, da se sedanje moskovsko ime tokrat imenuje, pač pa je znano ime ljubljanskega prokuratorja nad cerkvijo v Sloveniji in se kliče preprosto in enostavno — Kocjančič, po poklicu in izobrazbi navaden ljudskošolski učitelj... Višje osebnosti si namreč z verskimi šikanami ne bi hotele mazati svojih rok s prokuratorstvom nad slovensko katoliško hierarhijo.

PO STARIH TIRIH

Sicer se je doslej navadno zelo ugodno pisalo o raznih konkordatih, ki so jih katoliške in nekatoliške države podpisovale s Cerkvijo in so skoraj vsi šli v zgodovino z oznato, da se jih je Cerkev zvesto držala, politiki vseh vrst pa so na svojih ministrskih stolčkih navadno držali figo v žepu, ko so jih podpisovali. Zato so zlasti po odporu proti prevetliki obremenjenosti preteklosti posebno mlajši katoliški progresistični misleci in tudi nekateri cerkveni zgodovinarji navadno odklanjali ali svarili pred preveč to-gimi uradno zakoličenimi obvezami med Cerkvijo in državo; vendar se v naših časih rado ravno med progresivnimi, na leviči ždečimi katoliškimi misleci zelo vneto podčrtava, ka ko je vsaka beseda zlata vredna, ki jo komunistične države podpišejo z Vatikanom. Cerkev se kritik ne boji, ker je bila vsemu zelo široko odprta. Ni se bala raznih očitkov, ker se je pokazalo, da se na vladni, politični strani spet in spet ponavlja, kaj je zgodovina kot zakladnica dednih obremenjenosti prepustila potomcem, tudi rdečim... dednost se ponavlja in če smo se skozi celo devetnajsto stoletje in še potem z gnusom obračali od jožefinizma in janzenizma in njenih metod, ko so hoteli zasužnjiti cerkev in nje-no ideologijo v korist vsemogočne državne oblasti, tedaj se v Moskvi in v Belgradu danes opaža, kako vkljub modernim psihološkim, filozofskim in celo socialnim naukom in odkritjem nazadnje politikom vseh vrst — danes torej tudi levičarskim progresistom — vse prav pride, da si morejo v svojem srcu na skrivaj čestitati, kako so Cerkev zasužnjili in jo spravili pod okovje svojih kopit. Na vzhodnem obzorju res že sije rdeči janzenizem v vsej glorijoli.

Dednost deluje na dve strani, ker je — kakor včasih tudi zgodovina — pogosto slepa in ima samc to lepo in končno lastnost, da je nepristranska in deli svoje lepo zrele sadove na vse strani. Cerkev je prenesla jožefinizem in janzenizem, ko se je klical fevdalen in absolutističen, in z mirom ga bo kot dednost opazovala na progresistih, saj že ne morejo več prikrivati, da so nosivci novega jožefin-skega reakcionarstva v imenu blagopokojnega Karla Marxa, patriarha vseh vrst progresističnih dednih obremenjenosti...